

Lisabel-Clara Simó, alcoiana com ells, els presenta, devers 1997. L'un descobreix un dia que l'altre guarda el fons d'Ovidi Montllor. I més: que, al costat d'aquest llegat, hi ha l'arxiu del mateix pintor, ordenadíssim com ell.

—De fet, a partir del descobriment d'aquest fons, m'adone que més enllà de l'interès de recrear la figura de Toni Miró, a través de la seua mirada, es pot reconstruir el context sociocultural. I sobre aquesta base vaig començar.

—**Quant de temps?**

—És un procés de gairebé tres anys en el qual comence a llegir el seu arxiu personal. Progressivament el Toni comença a obrir-se a poquet a poquet. També hi ha converses amb amics, amb la família, amb la qual també residesc durant cosa d'un any, caps de setmana i festes de guardar. Després Toni deixa a disposició meua les cartes: i n'hi ha tantíssimes!, cosa de tres mil...! I a continuació ve el seu petit secret: el seu dietari —ell en diu agenda—.

—**Des de quin any hi ha agenda?**

—Des del 1958. Amb catorze anys, comença a escriure una mena d'agenda on anota què fa, qui passa per allà, les activitats més rellevants, comentaris i reflexions. Cada dia de tota la seua vida. Només hi ha una excepció de tres anys: del 1979 al 1981, que canvia de residència, de parella, i té un fill. La seua vida, diguem, es desordena.

—**Aquestes agendas són el somni del biògraf, no?**

—Sí: sobretot m'han interessat els vint primers anys, quan es forja el pintor. D'ací va nàixer el títol del llibre. L'any 1964, ell escriu, precisament: "Vull ser pintor passe el que passe." Per això faig la història d'una persona que es fa a si mateix, que aconsegueix arribar on vol malgrat el context advers.

—**D'on li ve la fal·lera?**

—És difícil de dir. I ell no ho sap, realment. Diu que la seua mare, quan era jove, pintava una mica. Però a mi em sembla que el Toni es fa pintor per poder parlar.

—**Tímid?**

—Molt. D'una banda hi ha el punt d'innocència, el posat tímid seriós... I possiblement necessita exterioritzar el seu món.

Si bé ho mires, també hi ha molts escriptors que escriuen perquè no poden

“Antoni Miró es fa pintor per poder parlar”

“Vull ser pintor” és el títol del llibre que acaba de publicar 3i4 i on Carles Cortés, escriptor i professor de la Universitat d'Alacant, desgrana la biografia d'Antoni Miró.

“He escrit la història d’una persona que aconsegueix arribar on vol malgrat el context advers”

parlar. En tot cas, no és una persona de paraules, sinó d’accions.

—**Que són pintura i escultura i...**

—Es molt polivalent. Ha fet escultura, ceràmica, també li agrada dibuixar..., però a mi em sembla que sobretot és un mag dels colors. Mira, per exemple, què explicava l’any 1972: “He estat un xiquet sense temps per jugar. Després de l’escola, on anava només mitja jornada, em tancava al taller de mon pare a treballar. I quan trobava un moment lliure, era, de tots els xiquets, el que millor m’ho passava... Potser per això ara em passe el dia jugant amb els colors.”

—**Vet aquí...**

—És que realment gaudeix quan està pintant, jugant amb els colors. I ho explica quan li pregunten per què treballa de nit: per aprofitar millor el temps, i perquè de nit, amb la llum artificial, els colors tenen sempre la mateixa tonalitat.

—**Des de quan treballa de nit?**

—De tota la vida. Fins que se’n va a Dover, a final dels seixanta, compagina la pintura i la feina amb la família, de carrosser. Parlem d’una empresa xicoteta en aquell moment, on feia dotze o catorze hores cada dia. I ha de traure temps de dormir per pintar. Això fa que des del principi vincule la nit a la creació. És molt sociable, li agrada tenir gent a casa, mentre treballa. Al mas Sopalmo, el seu estudi és també on rep les visites.

—**Una de les dedicatòries dels llibres és a Sofia Bofill, dona d’Antoni Miró, per haver-vos ajudat “a entendre l’enigma”.**

—Realment és un trencaclosques que sempre sorprèn. Però una vegada el coneixes, com que és tan ordenat, t’adones dels mecanismes: és molt coherent.

—**Però pot ser que en tant d’ordre s’hi coli un elefantí...**

—Sí. Jo havia vist aquell quadre durant l’any que vaig estar allà vivint. De vegades m’ho preguntava: per què ha pintat un elefant? I un bon dia, m’explica que el seu germà es va inventar uns éssers per fer-lo empenyar, i li deia: “Mira allà, un elefantí!” I ell hi anava corrent, però, clar, no el veia. I va arribar a creure que tot el bosc estava ple d’elefantins que s’amagaven, com si foren donyets. Fa uns anys va decidir pintar-ne un: “Per fi l’he trobat”, em va dir.

—**Heu seguit el procés pel qual es fa pintor. També la seva evolució ideològica.**

—Sí. Podem veure quan decideix canviar de llengua, per exemple: el gener del 1963. I la seua progressió normativa, a partir d’aquella decisió. T’adones que en aquell moment algú li ha fet conèixer la seva cultura. Acaba d’entrar en contacte amb el Centre Excursionista d’Alcoi, amb Joan Valls i el grup d’in-

tel·lectuals que hi havia a la ciutat. Crea el grup Alcoiart, amb Macià i Mataix. Té un estudi, una masia antiga al costat del cementeri, que ell habilita i esdevé el lloc de trobada del jovent alcoià més revolucionari, l’Ovidi inclòs.

—**Heu dit Joan Valls: és important, la relació d’Antoni Miró amb els escriptors.**

—Es un autodidacte, una esponja: cada vegada que llegeix alguna cosa, la seva obra se n’impregna. A Salvador Espriu li va dedicar un centenar d’exposicions; a Joan Fuster, igual. Quan coneix els poemes d’Ausiàs March, segurament per mà de Raimon, utilitza els versos per als títols de bona part dels seus quadres, sobretot gravats eròtics.

—**El nu femení, l’erotisme, li són una constant, també.**

—Ell sempre ho diu, que li agraden molt les dones. Més enllà de cap ideal de bellesa femenina, ell pinta dones concretes. I sempre amb aquest punt d’erotisme: ni romàntic ni barroer, sinó sensual.

—**I la relació amb la gent de lletres és recíproca. N’hi ha que fins i tot li han escrit poemes.**

—El cas de Martí i Pol és el que trobe més tendre de tots. També és interessant la simbiosi amb Isabel-Clara Simó: una amistat que naix en l’àmbit ideològic, que creix amb el temps i que ha donat fruits. Recorde ara el cas de l’alfabet: ell va fer un quadre per a cada lletra, i ella, un poema. Un exemple preciós d’interacció entre pintura i literatura.

—**Un dia, de jove, se’n va d’Alcoi.**

—Comença a veure que s’ofega. I fuig a Dover. S’hi està cosa de dos anys, i allà es fa pintor, realment. Perquè s’independitza: se’n va de casa i s’espavila.

—**Quan torna, ho fa a Altea.**

—Primer passa per Alcoi, i trobes a la premsa uns articles molt curiosos que parlen dels cabells llargs del pintor que ha tornat amb una xicoteta rossa —la Gabi— que vesteix minifaldilles. I això és notícia! Imagine que potser li agrada la provocació, però que també se’n cansa. I se’n va a Altea, on recalen diversos artistes de la seua generació —Antonio Gades i Pepa Flores inclosos— i fa el que vol. Però quan li falta espai (és una persona molt ordenada, no llença res), retorna a Alcoi —a Ibi, exactament, que, com diu ell, “és l’Alcoià”— a una masia enorme: el Sopalmo.

—Sempre transforma l'espai on viu. Ho va fer en aquell primer estudi, a Altea i al Sopalmo.

—És un constructor d'ambients. Ell entén l'art en la seva totalitat, en l'espai. Això m'ho va dir Josep Lluís Peris: “Una de les obres més importants de la pintura de Toni Miró és el Sopalmo.”

—**Fotografia és, potser, una altra de les paraules màgiques.**

—Ell ha partit de la fotografia com a element d'imaginació. A més, també és una manera d'aturar el temps.

—**Què li passa, amb el temps?**

—Uf... Des dels catorze anys és conscient que vol fer molta cosa, i l'enemic, per a una persona així, és, evidentment, el pas del temps. Hi té com una animadversió. Per això dorm poc, i per això, també, corre, quan agafa el cotxe: el cas és guanyar temps. I sempre, sempre treballa. Quan feia vacances obligatòries amb la família a la costa Brava, hi anava amb una condició: habilitar-se un estudi, i s'hi emportava els seus *collages*.

—**“Cap art no és innocent i ha d'estar compromès amb la realitat que l'envolta”:** Antoni Miró.

—Defensa a ultrança l'art amb repercussió social. De fet, llegint les seues agendes t'adones que des dels catorze anys és una persona rebel amb l'opressió i amb la humiliació i amb el totalitarisme. Segurament fins que no entra en contacte amb el Centre Excursionista d'Alcoi no és conscient que el seu esperit rebel té nom i cognoms. Però ja hi ha un brou, que és el que formarà un Toni compromès, nacionalista, d'esquerra, des del primer moment.

—**I després arriba Fuster.**

—L'enlluerna. És responsable de bona part de la seua concreció ideològica. I escriu: “Joan Fuster ha sabut dir-me clar, ras i en català allò que jo pensava.”

—**No l'ha perdut, el compromís.**

—No. Mai. El modifica, però no el perd. Ara no el veig amb una brotxa pintant al carrer, com va fer a començament dels seixanta, al costat de l'Eliseu Climent, aquell famós “Valencians, unim-nos”. I no el veig perquè ho hauria de fer perfecte, i no seria operatiu [riu]. Però hi continua sent, a totes les reivindicatives que calga, perquè és conscient que la seua presència, o la de la seua obra, té un component de suma.

Núria Cadenas

Dos quan s'aneguen

Sebastià Alzamora

Els calfreds de Miguel Poveda

Vull aprofitar avui l'avinentsa per brindar al lector amable una recomanació que, per bé que pugui semblar interessada, és absolutament sincera i entusiasta. Es tracta del nou disc del cantador Miguel Poveda, *Desglaç*, un títol manllevat a Maria-Mercè Marçal, i no per casualitat: es tracta d'una esplèndida col·lecció de cançons que posen en solfa un seguit de textos escrits per poetes catalans, entre els quals es troba, naturalment, l'autora de *La germana, l'estrangera*. Un punt àlgid i dolç on es troben i s'agermanen la millor tradició jonda (que Poveda, badaloní de pro, porta incorporada d'arrel, igual que moltes de les cançons de tradició popular mallorquines i valencianes), el jazz, el bolero, el tango i la poesia catalana moderna, en una síntesi que combina respecte i llibertat en grau màxim, tal com només pot fer-ho un artista veritable, de la mena que toquen sovint la mestria amb la punta dels dits, i de vegades a mà plena.

He dit abans que podia semblar una recomanació interessada des del moment que sóc un dels privilegiats que ha vist un text propi transfigurat per la música i la veu prodigioses que Poveda hi ha empeltat (juntament amb Verdaguer, Josep Piera, Narcís Comadira, Enric Casasses, Joan Brossa, Joan Barceló, Joan Margarit, Gabriel Ferrater, Valentí Gómez i la mencionada Maria-Mercè Marçal). Però no hi ha cap interès per part meua més enllà de treure'm el barret davant d'un cantant com una casa de pagès (catalana, no cal dir-ho), i això cap circumstància no m'ho ha d'impedir.

La pura commoció va recórrer els seients de l'Auditori de Barcelona el 20 de novembre passat, en què Poveda va presentar oficialment aquest *Desglaç*. Feia temps que no assistia a un espectacle que aconseguís posar dempeus de manera tan unànime el públic, bona part del qual —en què m'incloc— amb llàgrimes als ulls d'alegria. Era el resultat d'un seguit de calfreds a l'espina, intensos fins al salvatgisme, que ens havia fet sentir el cantador en atacar amb delicadesa exemplar el poema “Ara” de Piera; amb fúria “La boca seca” de Comadira; amb dramàtica escalfor la “Cançó del bes sense port” o el “Pare esparver” de Marçal. Per no esmentar, en data tan assenyalada, l'efecte catàrtic d'escoltar en una interpretació memorable el “Final!” de Brossa: “Rata de la més mala delinqüència/t'esqueia una altra mort amb violència.”

Amb *Desglaç* Miguel Poveda ha fet més pel multiculturalisme que mil discursos de *progres* de fireta. Aquest és un article que només puc acabar d'una manera: Miguel, *maestro*, moltíssimes gràcies per tanta bellesa.